

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

**«ЗАМАНАУИ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ
БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ТҮЛЕКТІҢ
ҚҰЗЫРЕТТІК ҮЛГІСІ»**

**атты XLIII ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ**

17-18 қаңтар 2013 ж.

1-кітап

МАТЕРИАЛЫ
XLIII научно-методической конференции
**«КОМПЕТЕНТНОСТНАЯ МОДЕЛЬ
ВЫПУСКНИКА В СИСТЕМЕ
СОВРЕМЕННОГО НЕПРЕРЫВНОГО
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ»**

17-18 января 2013 г.

Книга 1

Алматы 2013

Алимжанова Л.М., Сарбасова А.К. Разработка заданий для самостоятельной работы студентов как метод формирования компетенций.....	58
Алимжанова Л.М., Сарбасова А.К. Использование проблемно-ориентированных подходов для формирования исследовательских компетенций	60
Альжанова Н.Ш. Связь вуза с производством как основа формирования и развития инновационной образовательной среды вуза	61
Әмірбекова Ү.Ә. Бакалавриат сатысында қазақ тілін оқытудың модульді-күзиреттілік жолдары	65
Атабай Б.А., Жұбатова Б.Н. Заманауи арабтанушы маман дайындаудың құзыреттік ұстанымы	68
Әлдібаева Т.Ә. Құзырлыққа бағдарланған тапсырмаларға қойылатын негізгі талаптар.....	71
Әлқожаева Н.С., Жұмабекова Қ.Б. Педагогикалық пәндердің тұлға қалыптастырудағы рөлі	76
Әсембаева Б.О. Мамандыққа баулу пәндерінің маңыздылығын арттыру мәселелері.....	79
Бажибаева А.Б., Бейсенова С.Б., Мендыбаев Е.С. Дистанционное образование в КазНУ имени аль-Фараби: опыт реализации и перспективы развития	82
Бажибаева А.Б., Бейсенова С.Б., Мендыбаев Е.С. Разработка и применение в учебном процессе современных электронных учебных изданий	86
Баймаханова Д.М. Компетентный подход как основа модернизации юридического образования.....	89
Байшукурова А.К., Басыбекова К.Е., Дуйсенбеков Д.Д., Сатыбалдина Н.К. Психологическая составляющая компетентного подхода в образовании.....	92
Балапанова А.С., Мекебаева М.А. Проблема адаптации студентов-первокурсников к обучению в университете (на примере отделения «политология»).....	95
Барлыбаева С.Х. Специфика подготовки конвергентных тележурналистов	98
Батпенова З.С. Руп по специальности «иностранный филология: китайский язык» в свете компетентного подхода.	101
Бахаутдинова Г. Н. Мотивационные аспекты при реализации модульно-компетентного подхода в образовании.....	104
Бейсенбаева А.К. Студенттердің білімін бағалау жүйесі ЖОО білім берудің сапасын арттыру құралы ретінде	108
Болысбаева С.М. Білім беру жүйесіндегі құзыреттілік мәселесі	110
Джомартова Ш.А., Абенов Б.К. Разработка новой компетентной модели выпускника специальности «информационные системы»	114
Дуйсебекова К.С., Чемирбаева М.Б. О проблемах научно-экономических отношений научно-образовательной сферы в РК	117
Екшембеева Л.В. Модуль как единица планирования и единица обучения.....	121
Еланцев А.Б., Кулбаева М.С., Швецова Е.В. О соотношении объективной и субъективной оценки при итоговой аттестации студентов.....	124

БАКАЛАВРИАТ САТЫСЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ МОДУЛЬДІ-ҚҰЗІРЕТТІЛІК ЖОЛДАРЫ

Аннотация

Мақалада жоғары оқу орындарындағы білім беру сапасын арттырудың тәсілі ретінде бакалавриат жүйесінде қазақ тілін оқытудың модульді-құзіреттілік жолдарын жүзеге асыру мәселелері қарастырылады.

Қазіргі таңда білім беру саласында «құзіретті адам» тәрбиелеу, «құзіреттілік тәсілмен» оқыту ұғымы кең тарап, талқылануда. Бұл дегеніміз - өмірдің әртүрлі кезеңдерінде туындаған мәселелерді шешуде адамның жауапкершілікті өз мойнына алуы, бүкіл саналы ғұмырында үздіксіз оқып ізденуі, алдына міндеттер қою және оны шешу барысында дербестік танытуы деген сөз. Әрбір пән үшін құзіреттіліктің өз түсінігі бар. Мысалы, тіл үйренуде коммунактивтік, лингвистикалық, тілдік және мәдениеттанушылық құзіреттіліктің басым түсетіндігін айтуға болады. Егер студент университет қабырғасында жүріп қазақ тілінен алған білімі мен дағдыларын келешекте қолдана алатын болса, онда оны осы салада құзіретті деп санауға болады. Сонымен, тілге қатысты құзірет дегеніміз тілді үйрену барысында қалыптасқан білік-дағдылардың жиынтығы, алған білімі мен білік-дағдыларын қолдана білу қабілеті.

Қазіргі еңбек нарығы шарықтаған заманда адамның бәсекеге қабілеттілігі оның жаңа технологияларды игеру қабілеттілігіне, күн сайын өзгеріп отыратын жұмыс талаптарына бейімділігіне тәуелді. Білім беру жүйесінің уақыт талабына берген жауаптарының бірі құзіретті бағытталған білім беру идеясы болып табылады. Сондықтан, білім берудің негізгі нәтижесі оның интеллектуалды, саяси-қоғамдық, коммуникациялық, ақпараттық және т.б. салалар бойынша негізгі құзіреттілігі болып табылады. Өзгерген әлеуметтік-экономикалық жағдайлар әрбір студенттің дербес, белсенді танымдық қызметіне негізделген оқытудың тұлғалық бағдар беру әдісінің қажеттілігін анықтап берді, толассыз кеңейіп келе жатқан ақпараттық кеңістікті, қоғамымыздың ашықтығын ескере отырып үздіксіз білім алу қажеттігін айқындап берді.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев 2012 ж. желтоқсан айында Тәуелсіздік күніне орай Қазақстан халқына Жолдауында «Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде... Қазақ тілі туралы айтқанда, істі алдымен өзімізден бастауымыз керектігі ұмыт қалады. Ұлттық мүддеге қызмет ету үшін әркім өзгені емес, алдымен өзін қамшылауы тиіс» - деді. Сондықтан, жоғары оқу орындарындағы оқу үдерісін ұйымдастыруда қазақ тілін оқытуға тиісті көңіл бөлініп, еліміздің болашағы болып саналатын қазіргі жастардың санасына қазақ тілін білудің қажеттілігін сіңіре білуіміз қажет. Қазақ тілін оқытуда ешқандай қарама-қайшылықтар туындамауы тиіс.

XXI ғасырдың басындағы білім беру саласындағы өзгерістер «адамның еркін дамуына», оның шығармашылық бастамаларын қолдауға, білім алушылардың дербестілігіне, бәсекеге қабілеттілігіне, құзіреттілігіне, жағдайға сәйкес тез арада жұдырықтай жұмыла білуіне бағытталған. Сондықтан, жоғары білім беру жүйесінде болашақ мамандарды даярлау сапасын арттыру мақсатында оқу үдерісін дұрыс ұйымдастырудың маңызы зор. Модульді-құзіреттілік тәсілді қолдану барысында студент түгелдей жеке өзі немесе белгілі бір мөлшердегі көмектің арқасында, белсенді терминдерді қалыптастыра отырып, нақты мақсаттарға қол жеткізеді. Модуль модульді-құзіретті оқытудың құралы қызметін атқарады, себебі оған іс-әрекеттің мақсатты жоспары, ақпарат банкі, дидактикалық мақсаттарға жету бойынша әдістемелік нұсқаулық жатады. Модуль студенттің оқу-танымдық қарқынының, дербестік деңгейінің, оқу әдісінің бағдарламасы ретінде әрекет етеді. Модульдің негізгі сынарларына төмендегілер жатады:

- оқып үйренудің мақсаты (модульді аяқтағаннан кейін студент қандай құзіреттілікті игеруі қажет);

- материалдар мен көмекші құралдар (оқу модулімен жұмыс істеу үшін не қажет);
- жанама оқу материалдары (қосымша материалдар, пәнаралық байланыс);
- оқу модулінің мазмұны (берілетін оқу материалы);
- оқытудың технологиясы (әдістемелік тәсілдер, тапсырмалар жүйесі);
- жетістіктерін тексеру (тест материалдары – аралық және қорытынды «мен ... істей аламын» мен ... түсінемін» түрінде берілген құзіреттіліктер)

Біздің ойымызша, тілді үйретудегі модульді-құзіреттілік тәсіл бір-бірімен өзара тығыз байланысты модульдердің бірізділігінен тұруы тиіс және студенттің кәсіби қызметі барысында қолдануына мүмкіндік беретін теориялық білім мен практикалық дағдыларды ұштастыра алатындай деңгейде болуы керек. Өйткені, кәсіби құзіреттілік дегеніміз теориялық түсініктердің іс жүзінде көрінуі.

Модульді оқытудың басқа оқыту түрлерінен айырмашылығы төмендегідей:

- оқытудың мазмұны аяқталған, дербес, кешенді модульдермен беріледі. Олар ақпарат банк және оны игерудің әдістемелік нұсқаулығы қызметтерін қоса атқарады;
- оқу барысында оқытушы мен білім алушының арасындағы әрекеттестік мүлдем басқа негізде жүзеге асырылады, яғни модульдердің көмегімен студент әрбір сабаққа саналы түрде алды ала дайындалу арқылы белгілі деңгейдегі дербес жетістікке қол жеткізе алады;
- модуль бойынша оқыту оқу барысында оқытушы мен студенттің арасындағы субъективті қарым-қатынас ұстанымын мүлтіксіз сақтауды талап етеді.

Модульді-құзіреттілік әдістің артықшылықтары:

- игерілетін материалды аяқталған бөліктерге бөлу (модульдер мен оның элементтері);
- жұмыстың нақты бір түрі үшін артық болып есептелетін ақпаратты алып тастау уақытты үнемдеуге және студенттің танымдық дербестігін қалыптастыратын материалды қосуға мүмкіндік береді;
- өздік жұмыстары, әрбір тұлғаның ерекшеліктері мен дайындық деңгейін есепке ала отырып, студенттің жеке танымдық қызметін ұйымдастыруға оң әсерін тигізеді.

Жоғарыда атап өткеніміздей, бұл тәсілдің негізгі мақсаты білім аламын деген студентке оқу үшін мейлінше мол мүмкіндік беру. Мұндай оқыту қазіргі заманның шындығына сай бейімделуге және әлеуметтік жағдайдың кез келген сатысында негізгі құзіреттілікті іс жүзінде пайдаланып, тығырықтан шығуға жетелейді. Құзіреттілік тәсілді жүзеге асыру - оқыту әдісіне жоғары талаптар қояды. Бұрынғы «бір нәрсені істеуге үйрету» енді «бір нәрсені істеуді үйрену үшін көмек көрсету» дегенге айналуы тиіс. Яғни, студенттерді іс-әрекет жасауға жетелеу, баулу, үйрету. Біздің ойымызша, қазақ тілін оқытуда мұндай әдісті пайдалану өте тиімді. Бұл әдіс теория мен практика арасындағы алшақтықты жояды. Оқытушыға студентке сеніммен қарауды үйретеді. Сондай-ақ, студент анағұрлым белсенді болғанда ғана модульді-құзіреттілік тәсілдің тиімді болатындығын ұмытпаған жөн. Ал оқытушы болса, әрбір студентке жеке қарап, кеңес беруші, әрі үйлестіруші қызметтерін қатар жүргізе білуі тиіс.

Қазақ тілін оқытуды ұйымдастыруда төмендегідей пікірлердің ескерілгенін қалаймыз:

- орыс бөлімінің студенттеріне қазақ тілін шет тілін үйрету әдістерін пайдаланып оқыту. Сонда ғана орыс тілді студенттерге қазақ тілін үйрену жеңілрек болады.
- кәсіби цикл пәндері мен мемлекеттік тіл болып табылатын қазақ тілінің арасындағы пәнаралық байланысты нығайту. Сөйтіп, студенттер қазақ тілін білу қажет екендігін бұрынғыдан да тереңірек түсінетін болады.
- қазақ тілі бойынша мектепте алған білімдерін ары қарай дамытып, жоғары оқу орындарында мамандыққа бейімдеп оқытуды студенттің білім деңгейіне қарап шағын топтарға бөлу арқылы практикалық сабақтарда жүзеге асыру. Сол кезде ғана жоғары оқу орнының бітірушісі кәсіби құзіреттілігіне қойылатын жоғары талаптарға сай бола алады.

Жоғарыда айтылғандардан қазақ тілін оқытуда модульді-құзіреттілік тәсілге жүгіну, яғни кәсіби құзіреттілікті ескере отырып қазақ тілін оқыту үдерісін тиімді құрастыру қажет екендігі туындайды. Құзіреттілік адамның білімін, машықтануын және жеке қасиеттерін қызмет ету барысында табысты түрде пайдалана білу дегенді білдіреді. Білім берудегі құзіреттіліктің мақсаты студенттің білімі мен оның практикалық қызметі арасындағы алшақтықты жою, студентті алған және меңгерген білімінің көмегімен тиімді түрде тәжірибелік міндеттерді орындауға үйрету.

Қазақ тілін оқыту барысында «студенттің ақпараттық-коммуникациялық құзіреттілігі» деген түсінікке мән беру керек. Бұл ақпараттық технологиялар арқылы мәлімет іздеу, оны талдау, оған сын көзбен қарап, соның негізінде қорытынды жасау, белгілі бір жағдайға байланысты шешім қабылдау

қабілеттілігі деген сөз. Құзіреттіліктің аталған түрінің деңгейін анықтау үшін төмендегідей көрсеткіштерді қолдануға болады:

- белгілі бір міндетті шешу үшін ақпараттың жеткіліксіздігін және оның қажеттілігін түйсіну;

- қажетті ақпаратты іздеу;
- ақпаратты аналитикалық талдау;
- ақпараттың жаңа блогын құрастыру;
- ақпаратты сақтау және беру.

Осы көрсеткіштердің негізінде студенттердің ақпараттық-коммуникативті құзіреттілігінің үш деңгейі туралы айтуға болады. Ең жоғары деңгей студенттің міндетті орындау үшін қандай ақпаратқа ие екендігін түйсінуімен сипатталады. Мысалы, «әлемдік экономика» мамандығының студенттері қойылған мақсатқа сай әрқайсысы жеке-жеке ақпарат көздерін таңдайды, алынған ақпаратқа сын көзбен қарап іріктейді, жаңа ақпаратты құрастыру үшін ақпараттық технологияларды дербес түрде қолданады. Студенттердің жаңа материалды игеруі, аталған құзіреттілікті қалыптастыру сапасы және олардың білімін тексеру оқытушыдан инновациялық әдісті пайдалануды талап етеді. Студенттердің жұмыстары мен оқытушының бақылау-тексеру жұмыстары Microsoft Office - Power Point, Word бағдарламалары бойынша жүзеге асырылады. Анимация мен бейнематериалдарды біріктіріп Microsoft Office бағдарламасымен дайындалған слайдтар ақпаратты ұсыну сапасын арттырады. Пәнді осындай әдістердің көмегімен оқыған студенттің тілді меңгеруі жылдам болып, бақылау-тексеру жұмыстарын да табысты тапсыра алады. Microsoft Office бағдарламасымен дайындалған тапсырмалардың ерекшелігі - оқытушы өз тарапынан студенттің өтетін тақырыпты қалай түсінгендігін жеткізе алатындай етіп оқиганың үлгісін құрастыра білуінде. Бұл студенттің ақпарат көздерімен өзараса әрекеттестігі деңгейінде сабақ өткізудің интерактивтілігін қамтамасыз етеді.

Сабақтың интерактивтілік деңгейлері:

Бірінші деңгей - шартты-пассивті (шартты-селкос) формалар (мәтінді оқу, суреттерді қарау, дыбыстарды есту). Студент пен презентация (таныстырылым) арасында өзара әрекеттестік байқалмайды;

Екінші деңгей – активті (белсенді) формалар (мәтінмен жұмыс, суреттер бойынша әңгімелеу). Студент пен презентация (таныстырылым) материалы арасында өзара әрекеттестік байқалады;

Үшінші деңгей – әріптестік формалары, яғни студент презентация (таныстырылым) элементтерімен өзара әрекеттеседі. Бұл деңгей еркіндік дәрежесімен, оқудың мақсатына жеткізетін әрекет бірзділігімен, әр қадам сайын талдау жасау және шешім қабылдау қажеттілігімен ерекшеленеді.

Көрнекілік қағидаларын жүзеге асырудың ең қарапайым тәсілі – оқу үдерісінде Power Point көмегімен дайындалған электрондық слайдтарды пайдалану. Оның көмегімен нақты тақырып бойынша көрнекілік материалдарын жылдам әрі сапалы түрде дайындап, білім деңгейін тексеріп, соңында сабақтың негізгі кезеңдеріне түйіндеме жасауға болады.

Қазіргі таңда студенттің бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру, заманауи технологияларды пайдалана білу оқытудың маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Сондықтан да, әрбір оқытушы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласында өз біліктілігін көтеруі тиіс.

Модуль бойынша оқыту міндеттерінің бірі - белсенді әдістерді қолдану болып табылады. Ол үшін студент пен оқытушы арасында ынтымақтастық орнатылуы тиіс, яғни сабақты шағын топтармен жүргізу. Оның негізгі идеясы - бір нәрсені жай ғана бірге орындау емес, бірге оқып, үйрену. Шағын топтармен жүргізілетін сабақтарда жобалар әдісін пайдалану студенттердің танымдық дағдысының дамуына, алған білімін өз бетінше тексере алуға, ақпараттық кеңістікте дұрыс бағыт-бағдар жасауға, сын көзбен ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Қазақ тілінің практикалық сабақтарында «әлемдік экономика» мамандығы орыс бөлімінің студенттері таңдаған мамандықтарына сай әртүрлі тақырыптарды қазақ тілінде талқылайды. Мысалы, «Экономикалық тәуелсіздігі жоқ елдің тәуелсіз ел болуы екіталай» тақырыбында өткізілетін сабақта еліміздің тәуелсіздік алғалы бері жеткен жетістіктерін тілге тиек етіп, слайд арқылы экономикамыздың қарқынды дамып келе жатқандығын көрсетуге болады. Міндетті түрде студенттердің пікірін тыңдап, дөңгелек үстел басында жетістіктері мен олқылықтарын айтып, қорытынды жасап сабақты аяқтау қажет. Мұндай сабақтар студенттердің бойында отансүйгіштік сезімдерін қалыптастыруға әсер ететіндігі сөзсіз.

«Салықты не үшін төлейміз?» тақырыбы бойынша өткізілетін сабақта рольдік ойын-инсценировканы қолдануға болады. Оқытушы ұсынған рольдердің ішінен әр студент өз қалауынша

роль таңдап алады: салық инспекторы, салық төлеуші, салық агенті, салық комитетінің қызметкері, зейнеткер, борышқор және т.б. Инсценировка кезінде студенттермен ынтымақтастық орнатылып, қарым-қатынас жасау арқылы диалог құрастырылады. Мұндай рольдік ойындар студенттерге өздерінің қабілеттері мен қызығушылықтарын көрсетуге жағдай жасайды.

«Ұлттық дәстүр – еліміздің алтын дінгегі» модулінің негізінде өткізілетін «Қазақ халқының салт-дәстүрлері» тақырыбын жоба әдісімен өткізуге болады. Жоба түрі – ақпараттық іздену. Оқытушы студенттер алдына қазақ халқының салт-дәстүрлерімен танысу, олардың пайда болу тәркінін анықтау, өз ата-бабаларына деген мақтаныш сезімін оятуды мақсат етіп қояды. Топта әртүрлі ұлт өкілдері бар болғандықтан, басқа ұлттардың да салт-дәстүрлеріне көңіл бөлу керек. Жобаның презентациясын мультимедиялық слайдпен ұштастырылған баяндама жасау жолымен өткіземіз. Аталған тақырыптың өзектілігін студенттердің өздері түсіндіреді: мен өз тарихымды білгім келеді, өз салт-дәстүрлерімді сақтағым келеді.

Мұндай сабақтардың өнегелік, тәрбиелік маңызы зор. Осы жобамен жұмыс барысында әрбір студент өзін көрсетіп, өзінің шығармашылық мүмкіндіктерін аша алады, өзінің құзіреттілігін жұртқа паш етіп, табыстың не екендігін сезіне алатын болады. Студенттің бойында жауапкершілік сезімі күшейіп, сабақ оқуға деген уәжділігі өсіп, танымдық және шығармашылық белсенділігі артады.

Мақаламызды қорытындылай келе айтарымыз, оқу үдерісіне ақпараттық-коммуникациялық технологияларды белсенді түрде енгізу болашақ мамандардың кәсіби құзіреттілігін қалыптастыруға бағытталған оқытушылық қызметтің жаңа әрі сапалы деңгейіне өтуіне ықпал етеді. Өйткені, жас ұрпақты үнемі өзі ойланып шешім қабылдауға, үнемі білімін толықтырып жүруге тиіс болатын инновациялық қоғамда өмір сүруге дайындау керек.

1. Н.Ә.Назарбаев. 2012 жылдың желтоқсан айындағы Қазақстан халқына жолдауы.
2. Данилина Е.А. Компетентностно-модульный подход к обучению английскому языку в системе бакалавриата. – Педагогические науки – М., 2012.
3. Ефимова С.А. Проектирование образовательных программ профессионального образования на основе модульно-компетентностного подхода: Дис. канд.пед.наук: 13.00.08 Москва, 2006, 183 с. РГБ ОД, 61:06-13/1642.
4. Мордасова Е.Б. Технология модульного обучения. Ставрополь: СевКавГТУ, 2008.
5. Муравьева А.А. Модульные программы, основанные на компетенциях. - М.: Центр изучения проблем профессионального образования, 2009.

Түйіндемe

Бұл мақалада адамға есім қою уәжділігі туралы айтылады.

В этой статье говорится о мотивации имени ребёнка после его рождения.

This article tells us about motivation of naming a born child.

Б.А. Атабай, Б.Н. Жұбатова

ЗАМАНАУИ АРАБТАНУШЫ МАМАН ДАЙЫНДАУДЫҢ ҚҰЗЫРЕТТІК ҰСТАНЫМЫ

«Қызырлылық» немесе «құзыреттілік» ұғымы бүгінгі күнде ел экономикасының бар саласында өзекті мәселе болып отыр. Қоғамымызда болып жатқан әртүрлі әлеуметтік, саяси және экономикалық өзгерістер мамандарға жаңа талаптар жүктейді. Елбасы соңғы Жолдауында «Біздің ең басты мақсатымыз - 2050 жылға қарай әлемнің ең дамыған 30 елінің қатарына кіру» деп ел алдына ұлы мақсат қойды. Осы мақсаттарға жету үшін мамандардың, оның ішінде жоғары оқу орындарын бітірушілердің де құзыреттілігіне қойылатын талаптарға аса назар аудару әр оқытушының ұлы міндеті. Елбасымыздың **«Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек»** деген сөзі маман дайындаушыларға әрдайым темірқазықтай жол сілтеп тұрады хақ.

Адамға немесе маманға құзыреттілік тұрғысында талап қою туралы алғашқы ұмтылыстар Америка Құрама Штаттарында басталғанын білеміз. Әр салада осы тақырыпқа қатысты өз пікірлерін білдіріп жүрген ғалымдар баршылық[1,2,3,4,5,6,7,8,9,10]. «Құзырлылық тек кәсіби білімі емес, тұлғаның жалпы мәдениеті мен шығармашылығын дамыту қабілеті» деп түйіндейді белгілі ресей ғалымы Т.Г.Браже[11].